

تورک یوردی

تورک‌لرک فائده‌سنه چالیشیر اون بش کونده بر چیقار

ییل ۶ - جلد ۱۲ - صای ۵

۲۶ نیشان ۱۳۳۳

کچنلرده هنوز تشبث حالنده اولان (یکی قاموس عربی) و (قاموس فارسی) لر مناسبتیه ، - بلخاصه باش مقاله لرندن آلدیلمزده قناعته بناء - ملیتچیلککی انکار ایدمه مدیکیز (تسور افکار) رفیقیز ، تورکجهیه قارشى بعض جهل قوللاندن یکنشیموردی تورکجه فقیرمش! بز هنوز تورکجهیه تدقیق ایدمه مدک وحقی بیله مدک که زنکیلک و فقرلکی حقنده بر حکم و برهلم . عربی زنکیلک مش! بز - دوغری ایسه عربدن بونی قیصاقیموروز . هرگسک جیبی کندی ایچون فارسی کوزلمش! کوزلمک ایله چیرکینلکک خارجی وارانی اثبات ایدمه یله نلری ، هنوز بیله مدک . بو مفهوملر ، بو دوغورلر ، آنجق بزم بیلکمزده طاندردر . تورکی ، تورکلی ، تورکجهیه کوزلم دییه بیله جک قادار ملی بر بیلکک صاحی اولاییلر - سکه ، او وقت بزه تورکجهیه کوزلم اولور

معرفیه ، بو سطرلری عربیه ، فارسییه اعتراض بوللو یازدیغیز آکلاشیلامسون . اسی اورغون تورکجهیه ، اویغورجهیه ، چغتایجهیه ، اوغوزجهیه ، بوگون پاشایان اوزبکجهیه ، و سائر تورک لهجه لرینه ده آییق اولان قابولیمز ، دیگرر ایچونده بوسبونون قایلی دکادر . ملت ، اصل بیلککی بولونجه بولک هانکی لری ساخته ، و بزه پاینجی ایسه اوزک بگیله جکی طیبی اولدیغندن بونجی اوزاتقی ایسته میوروز . ملتیزک عربی نمایلاته ، اصل سجهیه سنی تشکیل ایدن جنکاوراق دوغورلریک اک درین ابرلریته ، غایت طیبی بر روسی احتیاج اولارق آزادیمز تارخی قدمزه ، شانلی آنلی بابالریمیزک منافقنه ، آناریته استناد ایدن تورکاشمک جربانک غلبه سته باردیم ایدمه جک عاملر ، ظن اولندیغی قادار آز دمکادر . بوکا بناء درکه بز ، اسانا عرباشمک و فرسشمک - و باعود ده خفیف بر تعبیرله : لسان خصوصنده عرب و فرسدن (فضیایب ا) اولق - املریکک پیوده لککی ، وحقی - بک جوق اقتصاد ایتمک مجبور اولدیغیز - ملی قوتک استهلاکی استلزام ایندیکندن زبانی اولدیغی هروقت ایشیتدیرمک ایستوروز . هنانلی ادبیات طلئنده میدانده کتیردیکیز اثرلردن صرف نظر ایدم ، عربی و فارسیی زنکیل و کوزلم دیمکک آیشیتیللمزده اثبات ایدمه که هرجه و عصبجه بزده اسکیدنده یوق دمکادی . فضله سیله واردی . فقط نتیجه ؟

ذاتاً شوفله اتی دمکایدرکه ، ملت روحنه - ملتدن ، اسان بولمه بولونار بر آج ادبایی فصداییموروز! - بولسان انقلابی آکشدیر . شو یازدیق لریمزدن ، اسان ساحه سنده علمی یولارله چایشمقندن و از کچمکی ، یوز چورمکی توصیه ایندیکیز آکلاشیلامسون . انقلاب آنلریکک اصل اک علمی حرکتی بوندن عبارت اولدیغی ، بالکیز بز ادبا ایچوروز لسانک انقلابی کندی کندیته ، بونون عامل و محرک لریکک استقلال نامیه حکم سورسون . فقط بز ، کرک بو انقلاب حالنده بولونان جانلی اسانزی و کرک انقلاب ایله قسماً جالانیه سی احتیادن محروم اولمایان اسی دیلیمیزی ، دیلیمزه دات تارخی وثیقه لری شیشی و علمی بر صورتده تدقیق و تقییدن بر آن کری قالمایلم . بونصوصده بزه بک بویوک وظیفه لر بوکله نیور . بومهم وظیفه لری قولایلاشدیرمه جق نی آنجق محیطمزه دبل بیلکیرلریکک یالغسی و اسانلرک حیاتیه ، نشأت و تکاملده دات عمومی قانونلرک بیلنمه سی کفییتلریدر . تعبیر دکرله علم لسانک مختلف شعبه و مبحثلریته طاند مؤلفاتک چوظاله سیدر .

کله جک نسخه مزمده تقدیم ایدمه جکیز (علم لسان) کتایی و دیگر بعض وثائق اسانیه مزمده ایشته بونیبل اثرلردن .

ارغالی توقاسی

یکی اثرلر

یلمی بر قانالریغ . - آلمانیا ده اختصاصلره آریله نیک نه قدر ایلری کیشمش اولدیغی هیمز آرتق آز جوق اوکرنک . کتابچیلق ساقسونیانک ایکنجی پاینجی مثابه سنده اولان « لایزیغ » (عثمانیلرک اسکی تعبیریه « لیسقه ») شهرینک اختصاصیدر . مملکتیمزده قدیمدن بری بناری ، کورکاری و صاجلری ایله مشهور ، بو بک اسکی تجارت شهری ، یالکیز آلمانیانک دکل ، بوتون دنیانک ، مطبعه جیلق و کتابچیلق مرکزی کیدر . بوراسی هر مملکت ایچون ، هر دیلده کتاب باسوب طاغیر . حریدن اول ، انگلیز مکتبلرنده او قونان انگلیزجه کتابلرک ، پاريسدن طله طاغیلان فرانسز رومانلریکک قسماً لایزیغده باصلدیغی ، روایت اولتیوردی ! کتابچیلق ده آروجه اختصاصلره آریلمشدر . بعض

کتابچیلر واردرکه یالکیز مکتب کتابلیله اوغراشیر ؛ بعضلری علوم طییعه ، بعضلری ادبیات ، بعضلری استشرق کتابچیلریدر .

شرق و مستشرق کتابلیله آلیش و یریش ایدن تجار تخانه لر آره سنده الک مهم مواقع طوتانلردن بری ، بلکه ده برنجیسی Otto Harrassowitz (= اوتو هارراسوویچ) کتابخانه سیدر . بو کتابخانه واسطه سیله اوروپا مستشرقلرینک کافه آثارینی بولدرمق ممکن اولدینی کی ، شرق لسانلرنده ، بحارجه دن ، روسجه دن باشلا یه رق ، چین و ژاپونجه یه قدراسکی ویکی کتابلرک برجوغنی آله ایتک ده قابلدردر . هارراسوویچ کتابخانه سی ، ساندینی اثرلره دائر شمده یه دکن ۳۷۷ عدد قاتالوغ نشر ایتشدر . بونلر آره سند ۳۵۶ نومرولو عربیات (Arabien) ، ۳۷۰ نومرولو اسمریات (Slavica) و ۳۷۱ نومرولو اورال رالتای قوم ولسانلری (Ural-altaische volker und sprachen) قاتالوغلری بالخاصه نظر دقتمزی جلب ایتشده . بو سوک قاتالوغ محتویاتنک باشلیجه تقسیاتی شونلردی : فین او یغور لسانلری کومه سی ، تورکیه (تاریخ ، دین ، عتیقیات ، صنایع ، سیاحت) ، تورک - تاتار لسانلری کومه سی (عثمانلی ادبیاتی ، اسکی تورکجه آثار ، باشقردجه ، یاقوتجه ، قیرغزجه ، سارتجه ، تارانیججه ، تاتارجه ، چاغانایچه (شرق تورکجه سی) او یغورجه ، اوزبکجه) ، مونغول لسانلری کومه سی . تورکیات ایله اشتغال ایدنلر ۸۰ صحیفه لق بو قاتالوغده جوق فائده لی و قیمتلی اثر اسمرینه تصادف ایده بیلیرلر .

هارراسوویچ تجار تخانه سی ، بونلرده ، صرف عثمانلی تورکجه سیله یازیلش اثرلره عثمانلی تاریخ ، مدنیت ولسانیاتنه متعلق اوروپا آثارینی احتوا ایتک اوزره خصوصی بر قاتالوغ ده نشر ایتشدر . ۷۰ صحیفه لق بو یکی قاتالوغ بللی باشلی ، تورکجه قواعد کتابلری ، لغت و قاموسلر ، ادبیات تاریخلری ، معاصر تورک ادبیاتی ، تورک خلق ادبیاتی فصللرینه آریلق اورده ۱۳۷۲ کتابی احتوا ایتکده در . سوک نومروده مقید اولان کتاب ، کنج شاعریمز یوسف ضیابک « آقیندن آقینه » سیدر . اوچ دورت آی اول استانبولده چیقان بوشهر مجموعه سنک قاتالوغه ادخال ایدیله بیلمش اوله سی ، فهرستک یکیلکله برابر ، هارراسوویچ کتابخانه سنک مملکتیمز نشریاتی نه درجه یاقیندن ودقتلی تعقیب ایتکده اولدینی آجیق کوستیر .

آلمانلرک هر ساحه ده کوزمه چاربان انتظام پرورلرکری ، اعتنا کارلقلرینی هارراسوویچ قاتالوغلرنده وبالخاصه بو یکی قاتالوغلرنده کوروب تقدیر ایتمه مک قابل دکلدر . بو قاتالوغلر ، بر کتابچینک غایه تجارت کوزمه ده رک ترتیب ایتدیردیکی اعلاننامه لردن زیاده بر کتابخانه عمومینک اندیشه علم ایله تنظیم اولونمش فهرستلرینه بکزییور . کتابلر ، فهرستلرک اقسامنه ، بک ایی توزیع اولندقلری کی اثر و مؤلف اسملرینک یازیللرلرنده ، دیزیللرلرنده خطالر آذرر .

بو فهرستدن عثمانلی عالم تحریرینه دائر ذهنده حصوله کله جک لوحه ، عمومیت اعتباریله حقیقت له موافقدردر . آزچوق بیلنن محررلر مرکز آزچوق طانیلان آتارندن چوغی فهرستده یر بوله بیلمشدر . مع مافیه قاتالوغده بعض نقصانلرده یوق دکلدر . از جمله ، مجموعه لر قسمنده « تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه سی » بولامادق . با اراده سنیه تشکل ایدن تاریخ عثمانی انجمننک ناشر مساعیسی اولان بو مجموعه ، مقاله لرینک جدیدکی ، علمیلکی ایله ، بروفیسور بارتولد دیدیکی وجهله ، بلکه تورکیه ده کی بوتون امثاله تفوق

ایدرد. ۳۷۱ نومرولو قاتالوغک ۸۳ نجی نومروسند. Revue Historique عنوانیه مقید اولان بومهم مجموعه نیک عثمانلیجه کتابلر قاتالوغنه کچمه سی صرف بر اثر نسیان اولسه کر کدر. مورخ عبدالرحمن شرف بیک قلاسیق «تاریخ عثمانی» سی ده اونودلمشدر. کذا مورخ مراد بیک، ایکنجی درجه ده حائز اهمیت آثار ادبییه سی موجود اولدینی حالده، «تاریخ عمومی» سی ایله «تاریخ ابوالفاروق» سی قید اولونماشدر. نجیب عاصم بیک «تورک تاریخی» ایله مورخ احمد رفیق بیک مؤلفاتی ده انجیق سوک اشترا اولونان آثار میانه کیره بیلیمشدر. بونلردن آکلاشیلورکه عثمانیلرک یکی ادبیات تاریخیه سی ایله کتابخانه نیک معارفه سی هنوز آزدرد. آرتمه سی نمی اولتور.

قاتالوغک باشنه، مدخل اولیق اوزرد، «تورک یوردی» قارئینک اسکی طائیشلرندن پروفسور دوکتور مارتین هارتمان جنابلری طرفدن محرر «یکی تورکیه نیک ادبیاتی» عنوانی بر مقاله قونولمشدر. پروفسور هارتمان تورکیه احوالی سنه لر دئیری تعقیب و تدقیق ایدمه کلدیکی ایچون، تورکیه متخصصلرندن صابیلیر. وشبه یوق که پروفسور، یالکیز عثمانیلرک دکل، اکثر تورک قوملرینک احواله جدی وقوفی اولان اوروپا علماسنک ایلری کلنلرندندر. پروفسورک مختصر مقاله سی، یکی تورکیه ادبیاته دائر برفکر عمومی ویریور. فقط قاتالوغ ادبیات محضه ایله برابر، اسانیت، خلق ادبیاته، تاریخه طائیرلری و موقوف رساله لری ده احتوا ایتدیکی حالده، هارتمان جنابلری مقاله سی ادبیات محضه یه حصر ایلش کیدر. بناء علیه مقاله نیک بوتون قاتالوغ محتویاتی تنویر ایتدیکی ادها اولوناماز. ادبیات محضه اجمالی اوقونورکن ده بعض او. نوتقانلقلر کوزه چاریور: از جمله برنوع درو مانجیلقدمه موقع مخصوص اولان حسین رحمی بیکله (که، قاتالوغ سکیز اثرینی ذکر ایدیور)، تورکیلرک لسانی و ادبی جریاننده خاطره کله می قابل اولمایان حداقه صبحی بیک فعالیت ادبییه لرندن بحث اولونماشدر. مع مافیله بو مقاله نیک ایلک سطرلرندن، موضوعه ای نفوذ ایدن، موضوعی ای قاواریان متخصص بر استاد آلدن چیقمه اولدینی در حال تظاهر ایدیور. حاصلی هرجهتله هاراسویج کتابخانه سنک بویکی قاتالوغی ای وفائده لیدر. بر آلمان ضرب مثلک دیدیکی کبی «هر باشلانچ زوره اولمقله برابر، صرف عثمانی آناری حقنده اوروپاده، یا کلیورسه ق ایلک دفعه نشر اولونامه بو قاتالوغک کمالی، قصصانه قات قات فائدر. مدنیلکمزک الک جدی واک مقنع علامتدن اولان آثار محرره مزک بر قسم مهم، اوروپا علم عالمنه، ایلک دفعه، بویله مکمل بر صورتده عرض وارانه ایدن اوتتو هاراسویج تجارتخانه سنه تورکلیک نامنه تشکرایته پی وقارلریمزده مذکور کتابخانه قاتالوغلرینی توصیه ایله می بر وظیفه بیلیمکده یز. (۱)

(۱) هاراسویج کتابخانه سنده یالکیز شرق و استشرافی کتابلرینی دکل، آلمانجه و دیگر غرب لسانلرندمه منتشر بالجه کتابلری ده کنیرتک ممکندر. کتابخانه نیک آدرسی شه یلدر:

Otto Harrassowitz

Leipzig

Querstrasse 14.